

HOOFSTUK 5

RIGLYNE VIR 'N INLIGTINGSOPVOEDINGSPROGRAM VIR GEOHORGESTREMDES

Hoofstuk 5 word gewy aan riglyne vir gehoorgestremdes en daar word aandag geskenk aan die doel en vereistes van 'n inligtingsopvoedingsprogram en die veranderlikes wat in ag geneem moet word.

Die belangrikheid van die bestudering van die opvoedkundige en opleidingsstelsel word beklemtoon.

Die inhoud van die program, onderrigstrategieë en die faktore wat die sukses van inligtingsopvoedingsprogramme vir gehoorgestremdes bepaal word bespreek.

Die hoofstuk word afgesluit samevattende opmerkings.

5.1 INLEIDING EN DOEL VAN HOOFSTUK

In die voorafgaande hoofstuk is die belangrikheid van inligtinggeletterdheid vir die gehoorgestremde bespreek. Die doel van die hierdie hoofstuk is derhalwe om riglyne vir 'n inligtingsopvoedingsprogram vir die gehoorgestremde aan te dui.

5.2 INHOUDELIKE STRUKTURERING

'n Inligtingsopvoedingsprogram vir gehoorgestremdes is van belang aangesien hul vlak van inligtinggeletterdheid daardeur verhoog kan word. Daar is sekere vereistes en veranderlikes wat 'n rol speel by die opstel van 'n inligtingsopvoedingsprogram vir gehoorgestremdes, alvorens die opvoedkundige en opleidingsstelsel bestudeer kan word. Laasgenoemde sisteme speel 'n rol om te verseker dat die gehoorgestremde persoon 'n lewenslange leerkultuur kultiveer.

5.3 VEREISTES VAN ‘N INLIGTINGSOPVOEDINGSPROGRAM VIR GEHOORGESTREMDES

‘n Inligtingsopvoedingsprogram vir gehoorgestremdes moet aan bepaalde vereistes voldoen ten einde te verseker dat ‘n gehoorgestremde persoon se vlak van inligtingeletterdheid verhoog kan word.

5.3.1 DOELWIT VAN ‘N INLIGTINGSOPVOEDINGSPROGRAM VIR GEHOORGE- GESTREMDES

In die algemeen kan die doelwit van ‘n inligtingsprogram soos volg opgesom word “...to ensure that all young people, independent of their ability or background are able to have access to the tools that will help them develop the skills and knowledge necessary to work and go about their normal daily life in the information society” (URL:<http://www/ispo.cec.be/infosoc/promo/speech/eurim.html>)

Teen hierdie agtergrond beteken dit dus dat ‘n inligtingsopvoedingsprogram daarna moet streef om die gehoorgestremde kind se volle potensiaal te ontwikkel. Cutlip (1988:120) dui die eindresultate van ‘n inligtingsopvoedingsprogram meer spesifiek aan. Hierdie riglyne kan ook op die bepaalde populasie van die gehoorgestremde persoon soos volg toegepas word:

- *Leer en inligting* as hoë kognitiewe vaardighede. Dit sal die gehoorgestremde persoon in staat stel om inligting te analiseer, evalueer en te sintetiseer sodat probleme opgelos kan word. Inligting word dus georganiseer en kennis word verwerf.
- *Lewenslange leerproses* sal veroorsaak dat die gehoorgestremde persoon ‘n lewenslange leerder bly, aangesien hy/sy die vaardighede aangeleer het om dit moontlik te maak.
- *Persoonlike en demokratiese waardes* wat indirek daardeur ontwikkel word, sal veroorsaak dat die gehoorgestremde persoon intelligente besluite kan neem en op persoonlike vlak kan groei.

- *Internasionale perspektiewe* word ontwikkel aangesien die gehoorgestremde persoon blootgestel word aan inligting oor nasionale sowel as internasionale aspekte – uiteindelik kan hy/sy 'n ware lid van die globale gemeenskap word.
- *Onderhandelings- en samewerkingsvaardighede* sal meebring dat die gehoorgestremde persoon se selfvertroue sal ontwikkel en hy/sy sal daarin slaag om makliker aan te pas in die lewe asook in die professionele lewe.
- Belangrike *inhoudsgebaseerde inligting* sal vir die gehoorgestremde persoon kennis op 'n praktiese manier verskaf en hom of haar 'n kundige maak.
- *Tegnologiese vaardighede* en *gelyke regte* sal as eindresultate van 'n goeie inligtingsopvoedingsprogram tot stand kom en ontwikkel word.

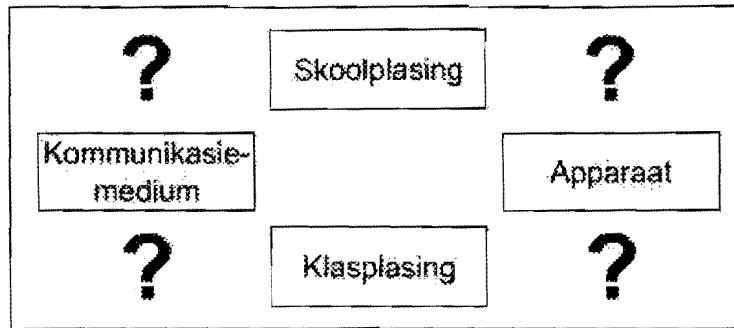
Daar kan nou aandag geskenk word aan die veranderlikes wat in ag geneem moet word by die opstel van 'n inligtingsopvoedingsprogram vir gehoorgestremdes en daar gaan eerstens na die intervensieprogram waaroor besluit moet word, gekyk word.

5.3.2 VERANDERLIKES WAT IN AG GENEEM MOET WORD BY DIE OPSTEL VAN 'N INLIGTINGSOPVOEDINGSPROGRAM VIR GEHOORGESTREMDES

5.3.2.1 *Intervensieprogram*

Voordat met 'n intervensieprogram begin word, moet sekere basiese dinge in plek wees. Dit hang veral saam met die *wat* en die *waar* waarin leer plaasvind en spruit uit die intervensieprogram wat volg direk nadat 'n kind as gehoorgestremd gediagnoseer is.

Daar moet besluite geneem word oor die intervensieprogram wat gevolg behoort te word. Gewoonlik neem die ouers die besluite, maar dit moet ook in samewerking met professionele mense geneem word, ten einde te verseker dat dit in ingeligte besluit is (Tye-Murray, 1999:389) Figuur 5.1 dui die vier spesifieke areas aan waar intervensie moet plaasvind. Dit is egter belangrik om te onthou dat elke gehoorgestremde persoon as 'n individuele geval gesien moet word.

Figuur 5.1: Besluite oor intervensiekeuses (verwerk uit Tye-Murray, 1999:389).

In figuur 5.1 word gesien dat daar vier areas van aanvanklike besluitneming is, naamlik die keuse van *kommunikasie-medium*, *skoolplasing*, *klasplasing* en die keuse van *apparaat*. Die keuse van *kommunikasie-medium* is baie belangrik. Daar moet besluit word of die kind van *gebaretaal* of die *oudittiewe orale* taal gebruik gaan maak (Tye-Murray, 1999:393). Dit beïnvloed weer die kind se keuses van skole. Daar is ook ander kommunikasieopsies benewens die orale of gebaretaal. Dit sluit in *cued speech* (dit is handgebare wenke om die taalgebruik te vergemaklik deur visuele aspek). Dit kan die gehoorgestremde kind help om klanke te onderskei wat dieselfde lyk as deur die mond. Die ander vorm van kommunikasie is *totale kommunikasie*. Dit behels die gebruik van gebaretaal, vingertaal, spraaklees, lyftaal, orale spraak en die gebruik van versterking; dit wil sê, enige en alle moontlike maniere om te kommunikeer en woordeskat en taal aan te leer ([URL:http://www.beginningsvc.com.options](http://www.beginningsvc.com.options)).

In besluitneming moet daar gekyk word na die langtermynimplikasies van die kommunikasie-medium en of dit aan die eise van die samelewing sal voldoen. Derhalwe is ingeligte keuses wat aan die ouers gestel word van groot belang. Ouers moet ook dink aan die sosiale aktiwiteite waaraan 'n gehoorgestremde kind blootgestel kan word om vas te stel of die kommunikasie-medium geskik sal wees (Tye-Murray, 1999:50). 'n Oudiogram is van waarde in hierdie besluitneming, deurdat die oudiogram die graad en erns van die gehoorverlies sal aandui. 'n Oudiogram kan egter nie al die gehoorgestremde persoon se vermoëns bepaal nie en ander aspekte soos sosiale, emosionele en intellektuele vermoë sal ook 'n rol speel.

Moores (1996:307) dui faktore aan wat van belang is alvorens daar besluite oor die plasing van die gehoorgestremde kind geneem moet word:

- Gestandaardiseerde toetse wat kan aantoon wat die kind se vermoëns en vorige suksesse was.
- Die kronologiese ouderdom kan die gehoorgestremde kind se ontwikkeling aandui.
- Persoonlikheidstoetse kan aantoon of die gehoorgestremde kind gemotiveer is en of hy/sy 'n goeie selfbeeld het.

Rakende die *skoolplasing* moet die ouer ingeligte keuses kan maak, met betrekking tot die hoofstroom, of 'n spesiale skool of onderriginstansie. Klasplasing is veral van belang indien die kind met 'n gehoorverlies in die hoofstroom is. Daar moet gekyk word na watter skole voorsiening maak vir gehoorgestremdes, en of die skole in die gehoorgestremde se behoeftes kan voorsien. Die aard en kwaliteit van die opvoedkundige programme, en veral die uitsette daarvan met betrekking tot beroepsmoontlikhede, is van groot belang.

Rakende die *klasplasing* is die ouderdom van die kind toe die gehoorverlies vasgestel is, van belang. Klasplasing is veral van belang indien die kind met 'n gehoorverlies in die hoofstroom geplaas is. 'n "Beweegbare" stelsel van alternatiewe sal waarskynlik die beste wees, wat beteken dat hy/sy in bepaalde vakke meer individuele onderrig kry en in die hoofstroom inskakel afhangende van sy/haar behoeftes. Tye-Murray (1998:391-393) stel ook voor dat die gehoorgestremde kind byvoorbeeld gedeeltelik klasonderrig kan ontvang in die hoofstroom in party vakke, en in party vakke onderrig in 'n spesiale klaskameropset ontvang, waar individuele aandag aan die gehoorgestremde kind geskenk kan word, soos byvoorbeeld in taalonderrig. Die gehoorgestremde kind ontvang dus onderrig in twee lokale, naamlik die hoofstroom saam met ander kinders, en in party vakke, onderrig in spesiale klasse

In Suid-Afrika is daar spesiale skole waar die gehoorgestremde kind geplaas kan word, maar daar is wel hoofstroomskole wat toeganklik is vir die gehoorgestremde. Daar sal later in hierdie hoofstuk kortliks aandag geskenk word aan die Groen- en WITSKRIF rakende gestremdes in Suid-Afrika.

Die *keuse van apparaat* speel ook 'n groot rol en dit word vasgestel nadat die gehoorgestremde kind deur 'n oudioloog getoets is. Dan word daar gekyk na die geskikte apparaat wat in die gehoorgestremde kind se behoeftes sal voorsien. Koglêre inplantings hou groot voordele in vir die gehoorgestremde kind, veral as 'n gehoorgestremde kind dit vroeg in sy/haar lewe kry.

Koglêre inplantings is ook slegs suksesvol mits daar gekonsentreer word op die ouditiewe orale en spraakontwikkeling tuis sowel as by die skool (Tye-Murray, 1999:500). Die keuse van die regte apparaat bepaal die maksimale benutting van oorgeblewe gehoor, wat 'n goeie basis vorm vir taalververwing, en die potensiaal van inligtingverwerking verbeter.

Daar word in paragraaf 5.5.4 aandag geskenk aan die aanwending van tegnologiese, audio-visuele en ander hulpmiddels wat bydra tot die sukses van toepassing van 'n inligtingsopvoedingsprogram vir gehoorgestremdes. 'n Geskikte leeromgewing en/of lokaliteit bepaal ook die sukses van 'n inligtingsopvoedingsprogram.

5.3.2.2 *Geskikte leeromgewing of lokaliteit*

Gehoorgestremde kinders wat ver woon van skole wat vir hulle voorsiening maak, mag moontlik in 'n koshuis geplaas word. Dit hou vanselfsprekend bepaalde gevolge vir die gehoorgestremde kind in op emosionele en geestelike vlak, en die ouer moet besluit of dit in die gehoorgestremde kind se belang is of nie. Op plattelandse gebiede mag die onderwysers waarskynlik nie toegerus wees om geskikte inligtingsopvoedingsprogramme vir die gehoorgestremdes op te stel nie, terwyl die stedelike gebiede meer geleenthede en ook meer finansiële hulpmiddels bied (Tye-Murray, 1999:402).

Omgewingsfaktore is ook belangrik. Dit verwys na die gehoorgestremde kind se huislike omstandighede, die sosiale groep in die klaskamer, die portuurgroep buite die skool en naskoolse aktiwiteite (Moores, 1996:307-308). Daar moet ook aandag geskenk word aan die huiswerk wat gegee word aan gehoorgestremde kinders, wat die klasmoraal is, en hoe daar in die huisverband gepoog word om die gehoorgestremde kind te help met sy/haar akademiese vordering (Moores, 1996:309).

5.3.2.3 *Samevatting*

Uit die voorafgaande blyk dit dus duidelik dat 'n inligtingsopvoedingsprogram afhanklik is van die intervensieprogram wat gevolg word en die vereistes en veranderlikes wat daaraan gekoppel is. Die leeromgewing waar die gehoorgestremde kind homself of haarself bevind speel 'n groot rol as daar na die bestudering van die opvoedkundige en opleidingsstelsel gekyk word.

5.3.3 BESTUDERING VAN OPVOEDKUNDIGE EN OPLEIDINGSISTEME

5.3.3.1 *Verband en beginsels van teorie, kurrikulum, instruksie en toetsing*

Lubisi, Parker, & Wedekind (1998:4) beklemtoon dat 'n skool se kurrikulum die leerders se belange eerste moet plaas, gebaseer op hulle agtergrond, kennis en ondervinding. Hier word veral verwys na die opvoedkundige sisteem om vas te stel of daar 'n balans is tussen teorie, kurrikulum, onderrig en toetsing. *Teorie* verwys na die aspekte in die kurrikulum wat bestudeer word en of dit pas by die gehoorgestremde persoon; die *kurrikulum* verwys na die metodes wat gevolg gaan word om kennis aangaande onderwerpe in te win; *instruksie* verwys na die onderwysmetodes wat gevolg word en *toetsing* na die evaluasie om vas te stel of die inligtingsopvoedingsprogram suksesvol geïmplementeer is (Cutlip, 1998:1130116).

Die *kurrikulum* word gebaseer op alledaagse lewensaktiwiteite, veral omdat dit die gehoorgestremde sal help om in die latere lewe as volwassene aan te pas op sosiale, morele, geestelike en fisiese vlak. Al sou 'n gehoorgestremde kind mislukkings ervaar, kan hy of sy leer uit die foute wat gemaak is wat dan weer sal lei tot sukses (Neyhuss & Austin, 1978:334). Die gehoorgestremde kind moet kan leer om relevante inligting te kry, te analiseer en toe te pas, sy/haar onafhanklike denke moet gestimuleer word en vertroue moet gekweek word om ingeligte besluite te kan neem (Neyhuss & Austin, 1978:335). 'n Lewenslange leerproses moet dus verkry word.

5.3.3.2 *Verkryging van 'n lewenslange leer-benadering*

Opvoeding behoort die verkryging van lewenslange leerproses te wees, 'n voorbereiding vir toekomstige aktiwiteite wat die gehoorgestremde kind sal moet verrig. Lewenslange leerproses behels onder andere die volgende:

- Uitspreek van inligtingsbehoefte - weet wanneer om te vra en wat en hoe om te vra.
- Identifikasie van geskikte inligting - opsporing, toegang, evaluering en keuse van numeriese, tekstuele en visuele inligting.
- Gebruik van inligting - manipulering, analisering, organisering en interpretasie van inligting en die kennis hoe om dit toe te pas.

- Kommunikering van inligting op die beste moontlike manier, in 'n geskikte kommunikasieformaat.
- Evaluering van inligting - die proses en die produk ([URL:http://metro2.kl2.mn/us/~](http://metro2.kl2.mn/us/~) (infolit):

So 'n lewenslange leerproses het sekere belangrike kenmerke. Lord (1994:7) beklemtoon dat dit belangrik is om die gemeenskap van persone vir wie die inligtingsopvoedingsprogram van nut moet wees as vertrekpunt te gebruik "...the more closely the programme is tied to the needs of the community, the better it serves the community and the better its chances of survival".

Gehoorgestremde leerders word dus aangemoedig om vol te hou met die leerproses, om hulself verder te bekwaam, nie net ter wille van professionele doelwitte nie, maar ook vir persoonlike verryking (Huber in Hall , 1995:125). Dit alles mag moeilike konsepte wees vir die gehoorgestremdes, maar as dit kan bereik word, dan sal die gehoorgestremde nie probleme ondervind om aan te pas in die samelewing nie. Die leeromgewing hang nou saam met die kognitiewe aspekte en kritiese denke van die gehoorgestremde persoon.

5.3.3.3 Kognitiewe aspekte en kritiese denke

Kognitief-gebaseerde inhoudsonderrigstrategieë behels die voorbereidingsstrategieë, voorstellings of aanbiedingsstrategieë en opvolgstrategieë. Die *voorbereidingsstrategieë* behels riglyne vir woordeskat, studiemetodes, grafiese organisatoriese metodes en motiverings- en aandagskenkfaktore (Cutlip, 1988:53). Die *aanbiedingsstrategieë* verwys na leesgidse, visuele voorstellings, inligtingsoekstrategieë, mediavaardighede, dink-, skryf-, praat- en luisterprotokols, gedeelde probleemoplossings, inhoudsgebaseerde organisatoriese gidse en kognitiewe prosesinstruksies.

Bestudering van kognitiewe en taallinguistiese aspekte van die gehoorgestremde kind sal ook die sukses van die inligtingsopvoedingsprogram bepaal, deurdat dit die keuse van inligtingsmateriaal bepaal (Tye-Murray, 1999:119). Hier sal die gehoorgestremde kind se ouderdom 'n belangrike rol speel. Sodra op die opvoedingsmateriale besluit is, kan die evaluasiemetodes gekies word. Dit is belangrik om kennis te neem dat 'n gehoorgestremde kind hertoets moet word ten einde die kognitiewe aspekte en kritiese denke te bepaal om sodoende vas te stel of daar vordering gemaak is (Tye-Murray, 1999:119).

Direkte onderrigstrategie moet veral spesifieke aandag kry omdat dit 'n groot rol speel in die ontwikkeling van kognitiewe vaardigheid. Die doelwit van die instruktiewe metode is om die gehoorgestremde persoon doelgerig toe te rus op vakgebiede wat in die latere lewe nuttig sal wees. Dit is afhanklik van sekere gedragspatrone, of daar genoeg wagtyd toegelaat is, genoeg geleentheid is om vrae te vra en dies meer. Deur die ontwikkeling van kennis kan die gehoorgestremde persoon leer om onafhanklik te leer en te funksioneer (Cutlip, 1988:63).

Kritiese denke impliseer “reflection” oftewel nadenke (Huber in Hall, 1995:124). Dit behels onder ander redenering en probleemoplossing. Gehoorgestremde leerders kan, as kritiese denke ontwikkel word, daarin slaag om oplossings te vind. Daar is in navorsing gevind dat gehoorgestremdes oor dieselfde kognitiewe en intellektuele vaardighede as horende persone beskik oor 'n wye groep van areas (Moore, 1996:171). Dit is egter by die benutting en ontwikkeling hiervan waar daar dikwels probleme ontstaan.

5.3.3.4 GROEN –en WITSKRIF van Suid-Afrika

In die VSA is daar dikwels riglyne vir die daarstelling van leerkontekse wat inligtinggeletterdheid ondersteun. Wanneer Amerikaanse biblioteke en die *American Disabilities Act* gelees word, sien mens voorstelle wat gemaak is rakende media en hulpmiddels wat biblioteke, skole, publiek en inligtingsbibliotekaris kan aanwend. om gehoorgestremdes te help. Dit behels onder andere “...captioned films/videos for the deaf...pre-recording and real-time captioning of television programs, and assistive devices such as the closed-captioned decoder” (Kovalik & Kruppenbacher, 1994:1-19).

In Suid-Afrika spreek die WITSKRIF (1999. Integrated National Disability Strategy. White Paper. (URL:<http://www.independentliving.org/LibArt/SANat1DisStrat7.html>) en Groenskrif (1999: Consultative Paper N0 1 on Special Education: Building an Inclusive Education and Training System, First Steps, URL:http://education.pwv.gov.za/Do_Sites/Elsen/ELSEN_Cons_Paper) die aspek van gestremdes in Suid-Afrika aan. Reeds in 1997 het Adjunk-president Thabo Mbeki voor sy inhuldiging as president in 1999 gemeld dat gestremdes in die toekoms 'n meer besliste, doeltreffende rol in die Suid-Afrikaanse gemeenskap sal speel. Daar sal geen diskriminasie en geen gebrek aan voldoende opleiding wees nie (Van der Spuy, 1997:13).

Die WITSKRIF (Van der Spuy, 1997) beveel aan dat die Suid-Afrikaanse gemeenskap opgevoed moet word rakende hul houding, sienings, begrip en hantering van gestremdes. Indien gehoorgestremdes nie inligtinggeletterd is nie, sal daar min of geen beroepsgeleentede wees vir diegene soos hul nie. Die WITSKRIF (Integrated National Disability Strategy. White Paper. (1999. URL:<http://www.independentliving.org/LibArt/SANat1DisStrat7.html>) stel onder andere die volgende aspekte in vooruitsig:

- Die ontwikkeling van 'n nasionale strategie om gestremdheid te voorkom, 'n medium en langtermystategie vir bewusmaking oor en 'n nasionale rehabilitasiebeleid vir gestremdes.
- Die opstel van norme en standaarde vir opvoedkundige rehabilitasiedienste.
- Verbeterde toeganklikheid vir gestremdes in geboue.
- Verbeterde toeganklikheid vir toeriste wat gestremd is.
- 'n Databank met statistieke oor beskikbare dienste en programme vir gestremdes.
- Die hersiening van wetgewing met die oog op gelykheid in die werkplek en om gestremdes te beskerm teen diskriminasie.
- Beter toegang tot stembusse en hulp wat verleen moet word aan gestremdes.
- Riglyne oor die verband tussen vigs en gestremdheid (Van der Spuy, 1997:13).

Dr Zola Skewyiya, Minister van Staatsdiens en Administrasie het dit in die vooruitsig gestel dat 2% van die poste in die sektor vanaf 2005 deur gestremdes gevul sal wees). In 1997 word daar egter gevoel dat gehoorgestremdes asook veral die verstandelik en fisies gestremde leerlinge moeilik sal inskakel by die hoofstroom. Rakende gehoorgestremdes, sal daar byvoorbeeld van onderwys-assistente gebruik gemaak moet word (Van der Spuy, 1997:13).

Die vraag kan egter tereg in die verband gevra word wat die ingesteldheid van die publiek teenoor gestremdes is. 'n Mening word gehuldig dat die gemeenskap negatief is teenoor die gestremdes, en dat gestremdes nie goed sal inpas nie en die algemene mening bestaan dat "gewone" skole dit nie kan bekostig om toerusting en opleiding aan gestremdes te verskaf nie.

Joubert (Beeld, 1999:8) berig dat die GROENSKRIF van Suid-Afrika (Consultative Paper No 1 on Special Education: Building an Inclusive Education and Training System, First Steps (1999. URL:http://education.pwv.gov.za/Do_Sites/Elsen/ELSEN_Cons_Paper.htm) meld dat gestremde

kinders wat spesiale onderrig vereis, algaande meer in die hoofstroom van gewone onderwys opgeneem gaan word, as die GROENSKRIF aanvaar sou word. Die gevoel heers dat gestremdes beter in die samelewing sal aanpas as daar meer kontak met ongestremdes bewerkstellig word. Die Departement van Onderwys het die staat aan hulle kant in die langdurige debat oor inklusiewe onderwys. Gestremdes moet soveel as moontlik by die samelewing inskakel.

Die GROENSKRIF se doel is derhalwe om gelyke deelname van gestremdes op alle vlakke van die samelewing te bewerkstellig en diskriminasie uit te skakel. Derhalwe gaan die gestremdes gehelp word om in die hoofstroom aan te pas en te funksioneer. Die manier hoe daar gepoog gaan word om dit te bereik, is om die bestaande geriewe by hoofstroom-skole meer toeganklik te maak deur die geriewe aan te pas by die behoeftes van die gestremdes. Die kostes hiervan gaan deur die Departement van Onderwys ondersoek word. Daar word voorsien dat daar 'n aanpasbare beleid gevolg sal word oor die ouderdom van gestremde leerlinge in skooljaargroepe (Joubert, 1999:8). Weens die inklusiewe aard van Kurrikulum 2005 word daar voorsien dat leerplanne vir alle persone sal geld.

'n Baie interessante aspek is dat ouers 'n meer integrale rol gaan speel in die nuwe bedeling. Die ouers sal byvoorbeeld toegang hê tot die rekords van hulle kinders, ten einde vas te stel wat die vordering van sodanige kind in die skool is. Dit bring mee dat onderwys-assistente se hulp ingeroep sal moet word om bystand te verleen aan en met die versorging van gestremde leerlinge. Van der Westhuizen (2000) berig dat die persoon wat Kurrikulum 2005 hersien het, gesê het dat Kurrikulum 2005 nie misluk het nie, maar wel vertraag is deur gebrekkige opleiding van onderwysers, 'n gebrek aan leesmateriaal en te min tyd vir die inwerkingstelling van die leerplan. Dit is trouens 'n langtermynproses wat tyd in beslag gaan neem.

Daar is beplan om die nuwe plan vir onderrig in drie fases in te faseer naamlik:

- Die eerste fase sal teen die einde van 2000 voltooi wees. Dit sal die uitbou van kapasiteit, hersiening van beleid, wetgewing en die magte van beheerliggame behels.
- Die tweede fase sal duur van 2001 tot 2005 waar daar beplan word om groter toegang vir gestremdes tot 'n inklusiewe onderwysstelsel te bewerkstellig. Hier gaan aandag gegee word aan die moontlikheid dat die hoofstroom nie sal ineenstort nie en die plasing van gestremdes in die hoofstroom sonder voldoende voorbereiding en voorligting.

- Fase drie sal die aaneenlopende proses wees om na 2005 die nuwe stelsel verder uit te bou en soveel mense moontlik te bereik.

5.3.3.5 Samevatting

Ondersteundienste, materiale, organisasie, tegnologie, personeelontwikkeling en wetgewing is dus baie belangrik in die opvoedkundige sisteem. Dit is baie belangrik om gehoorgestremdes ook te evalueer, aangesien daar geweldige vordering op tegnologiese gebiede gemaak is. Daar gaan nou in die volgende gedeeltes gekyk word na die inligtingsprogram se inhoud alvorens die aspek van onderstrategie aandag gaan kry.

5.4 INHOUD VAN 'N INLIGTINGSOPVOEDINGSPROGRAM VIR GEHOORGE-GEHOORGESTREMDES

5.4.1 DIE ONTWERP VAN 'N INLIGTINGSOPVOEDINGSPROGRAM VIR GEHOORGE-GEHOORGESTREMDES

Die programontwerp is baie belangrik aangesien daar besluit moet word of die program inhouds- of uitkomsgebaseerd moet wees. Enige inligtingsopvoedingsprogram moet poog om die gehoorgestremde persoon op te lei vir die toekoms, vir die doel wat die gehoorgestremde persoon wil bereik. Soos Lubisi *et al.* (1998:8) dit stel "...learning programmes should facilitate progression, from one class, phase or learning outcome to another from any starting point in the education and training system".

Leerinhoude kan dus inhoudsgebaseerd of uitkomsgebaseerd aangebied word en vervolgens gaan die verskille tussen die twee soorte bespreek word.

5.4.2 INHOUDSGEBASEERDE EN/OF UITKOMSGEBASEERDE ONDERRIG

Die Suid-Afrikaanse onderwysstelsel het voorheen gekonsentreer op inhoudsbasseerde onderrig, terwyl die tendens vandag op uitkomsgebaseerde onderrig gerig is, soos in Kurrikulum 2005. Dit het die doelstelling om enige leerder, ongeag gehoorgestremdes of ander gestremde persone te leer om effektief te kommunikeer, probleme op te los, hulself te organiseer en met ander saam te kan werk, om inligting te proses, wetenskap en tegnologie effektief te benut

en die verband tussen die samelewing en omgewing beter te begryp (Potgieter, 1998:76, 82). Kramer (1999:3) beklemtoon die feit dat daar vasgestel moet word of die leerder 'n konstruktiewe burger van die land is, watter waardes belangrik is, en hoe welke metodes aangewend kan word om dit te bewerkstellig. Kramer (1999:136-141) bespreek hoe Kurrikulum 2000 in Suid-Afrika toegepas word in agt leerareas. Daar word in die fondasiegrondslag (Graad 0 tot 6) gepoog om die drie areas te dek naamlik:

- Geletterdheid
- Numeriese vaardigheid
- Lewensvaardighede Hierdie aspekte is baie breed en geïntegreerd want die leerders is baie jonk en die basiese vaardighede moet vir hulle aangeleer word.

Daar word dus aandag geskenk om leerders toe te rus rakende persoonlike ontwikkeling en bemagtiging, aspekte van die samelewing, kommunikasie, entrepreneurskap en omgewing, en laastens gesondheid en veiligheid.

Die volgende fase behels die toepassing van vyf leerareas (Grade 3 tot 6) rakende:

- Taal
- Wiskunde
- Wetenskap en tegnologie
- Kuns, kultuur en lewensoriëntasie
- Ekonomie, bestuur, menslike en sosiale wetenskappe

Die senior fase is van Graad 7-9 waar leerders meer moet poog om hulle skoolloopbaan te voltooi, en hulself voor te berei vir die toekoms met die oog op beroepsgeleenthede. Hier geld die agt leerareas wat reeds bespreek is, maar wat meer intensief en uitgebreid toegepas moet word.

Tydens die intermediêre en senior fase word die areas verminder na vyf leeraareas naamlik:

- Die ontwikkeling en toepassing van kommunikasie
- Kultuur en samelewing

- Omgewing
- Ekonomie en ontwikkeling
- Persoonlike ontwikkeling en bemagtiging.

Inhoudsgebaseerde programme bring mee dat die gehoorgestremde kind van een vlak na 'n ander onderrig ontvang, dit gebruik en toepas alvorens na 'n volgende vlak beweeg kan word (Tye-Murray, 1999:190). Uitkomsgebaseerde leerinhoud impliseer dus die bedoelings, eindresultaat of uitkomst van die inligtingsopvoedingsprogram wat gevolg word. Fraser, Loubser & Van Rooy, (1996:1) sê uitkomsgebaseerde onderrig gaan nie noodwendig alle leerprobleme oplos nie, maar daar moet vasgestel word hoe dit aangewend kan word om te bepaal of sukses of mislukkingsresultate bereik gaan word.

Lubisi *et al.* (1998:24) som die resultaat van 'n goeie onderrigstelsel soos volg op "...focusing and organising in an education system around what is essential for all students to be able to succeed at the end of their learning experiences". Daar moet dus metodes en tegnieke aangewend word om leerders aan te moedig om dié uitkomst te vergemaklik.

Malley (1984:24) gee 'n paar redes hoekom uitkomsgebaseerde onderrig voordelig is:

- Dissipline en struktuur slaag daarin om meer met die beplanning van die inligtingsopvoedingsprogram te help.
- Indien daar uitkomsgebaseerde doelwitte gestel word, word die doelwitte van die spesifieke groep vir wie die program aangewend word, bereik.
- As mens weet wat jy wil bereik, dan kan jy beter beplan.
- Deur evaluasie kan bepaal word of die betrokke doelwit bereik is, en indien nie, sal die leemtes in die inligtingsopvoedingsprogram aantoon dat die leerder nie opgewasse is vir die program nie en moet die program derhalwe aangepas word.
- Meer spesifieke riglyne vir onderrigmetodes wat gevolg moet word, word aangetoon.

Vir die gehoorgestremde persoon is dit belangrik, want weens hul gehoorverlies wat dikwels gepaard gaan met 'n mate van onsekerheid of 'n tekort aan selfvertroue, sal gehoorgestremdes met uitkomsgebaseerde doelwitte leer om meer selfversekerd op te tree en te weet dat hulle wel oor die vermoëns beskik om hulself te laat geld in enige situasie wat mag opduik.

Praktykgerigheid van uitkomsgebaseerde onderrig behels dus die uiteensetting van stappe wat bereik moet word rakende die uitkomste van 'n bepaalde vak of aktiwiteit, die verskaffing van gedetailleerde inligting van wat om te doen, hulp om die taak en leerproses te beplan, te verrig en besonderhede van die inhoud en prosesse wat die leerders behoort te bemeester. Personeel ontvang opleiding gebaseer op uitkomsgebaseerde riglyne. Daar is talle leemtes in die Kurrikulum 2005-leerplan; dit word toegeskryf aan die gebrek aan voldoende opleiding van personeel en die gebrek aan studiemateriaal.

Die *evaluasiemriteria* is gebaseer op die leerder se vermoëns om die uitkomste te kan demonstreer en is gerig op kennis, vaardighede, houdings en waardes (Potgieter, 1998:79-81) daar is 'n kontrolelys van Kurrikulum 2005 in Suid-Afrika wat onderwyspersoneel as riglyne moet gebruik wat gebaseer is op tien leerprogramontwikkelingsstappe. Dit sluit *evaluasiemriteria* in soos byvoorbeeld orale aanbiedings, praktiese aktiwiteite, verslae en geskrewe take. Ander aspekte is die *strukture, lokale omgewingsimpak, leerinhoud, leeraktiwiteite, programtema of onderwerp, leerkonteks, voorbereiding, fasilitering en voorbereidingevaluasiemriteria*.

Vir gehoorgestremdes sou dit beteken daar daar evaluasie gedoen word wat hulle gehoorprobleme in ag neem, riglyne duidelik uitgestippel en leiding gegee moet word. Gehoorgestremdes kan individueel, maar ook in groepsverband geëvalueer word om te bepaal hoe persone met 'n gehoorverlies in 'n groep sou kon funksioneer. Daar kan byvoorbeeld 'n *persoonlike leër* van elke gehoorgestremde persoon gehou word wat sy/haar vordering sowel as leemtes in die persoon se ontwikkelings en opleidingsprogram aantoon.

Enige leerder, sowel as gehoorgestremde persone, gaan vind dat hulle aktief betrokke gaan wees in die leer-, dink-, redeneer en refleksieproses, dat hul verantwoordelikheid vir hul dade, aktiwiteite moet aanvaar en dat die onderrigmetodes en aktiwiteite gebaseer is op ware lewensituasies wat veral in die volwasse lewe gaan voorkom (Potgieter, 1998:82 en Cutlip, 1988:40).

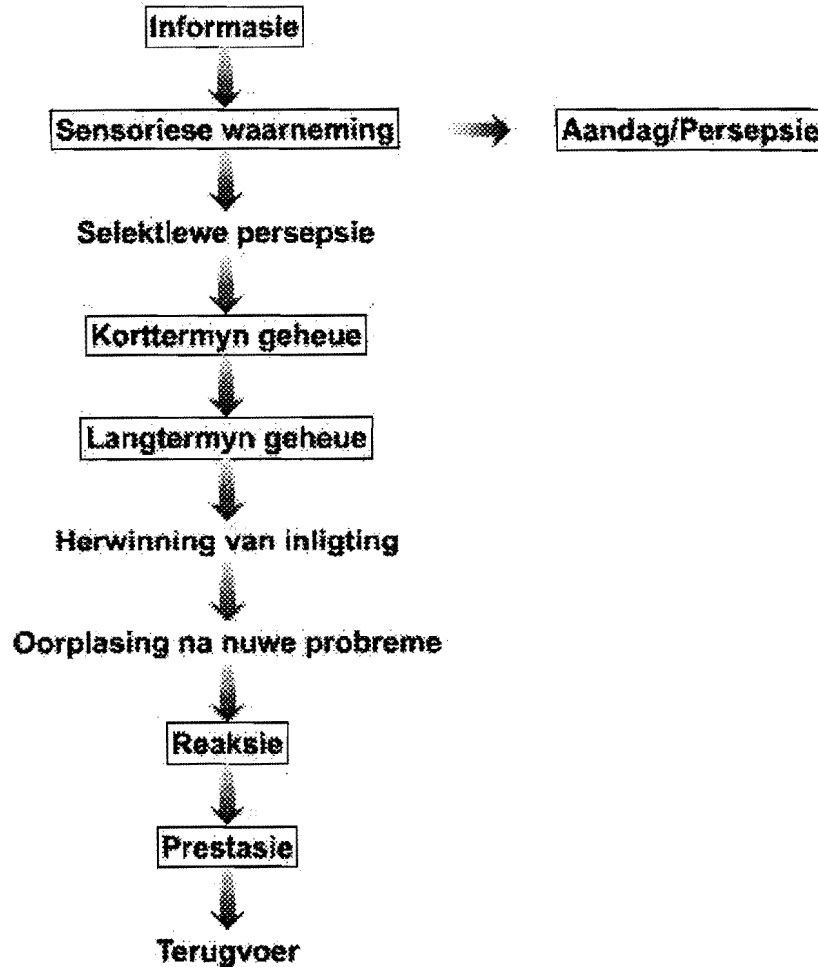
As mens dus nou kyk na of uitkomsgebaseerde onderrigmetodes vir die gehoorgestremde persoon geskik sou wees, is die navorser van mening dat die sukses van uitkomsgebaseerde onderrig vir gehoorgestremdes van die volgende faktore sal afhang:

- Die leerder se ouderdom, sy/haar vlak van gehoorgestremdheid, graad van verlies, soort gehoorverlies en die kommunikasiemetodes wat die gehoorgestremde persoon gebruik.
- Die hoeveelheid gehoorgestremde persone in die klas en of aandag individueel geskenk word.
- Sy/haar vorige akademiese prestasie of vlak van bereiking.
- Sy/haar kommunikasiemedium-, taal-, lees en skryfvaardigheid.
- Sy/haar gebruik van 'n tweede taal .
- Welke toegang daar vir die gehoorgestremde persoon is tot die tegnologie en of daar begrip bestaan vir die aanwending daarvan.
- Vorige ondervinding en beskikbare bronne wat geraadpleeg kan word.

Vir die gehoorgestremde persoon is dit dus belangrik om te kyk na die praktykgerigtheid van die program, of dit werklik voordele vir hom/haar inhou in die volwasse lewe waar hy/sy selfversorgend en onafhanklik moet kan funksioneer.

5.4.3 PRAKTYKGERIGTHEID VAN DIE INHOUDSGEBASEERDE INLIGTINGSOP- VOEDINGSPROGRAM

Dit is belangrik om te bepaal of die inligtingsopvoedingsprogram vir die gehoorgestremdes praktykgerig is, dit wil sê of die gehoorgestremde persoon in staat sal wees om werklik suksesvol in die lewe te kan aanpas na voltooiing van so 'n program. Figuur 5.2 illustreer die aspekte waaraan die inligtingsprosesseringsmodel van 'n inhoudsgebaseerde program moet voldoen, baie duidelik.

Figuur 5:2: Illustrasie van die inligtingprosesseringsmodel (verwerk uit Fraser *et al.*, 1996:42).

In figuur 5.2 (Foster *et al.*, 1996:42) word daar aangetoon aan dat daar 'n deurlopende proses is vanaf die tydperk dat inligting ontvang word, tot die sensoriese waarneming daarvan wat afhanklik is van die leerder se aandag en persepsie wat geskenk word. Daarna vind daar selektiewe persepsie plaas wat gemanifesteer word in korttermyn of langtermyngeheue. Dan eers kan inligting opgeroep of herwin word, wat dan kan lei tot nuwe probleem-situasies wat opgelos moet word. Daar word van die leerder verwag om te reageer op die probleem deur probleemoplossings voor te stel. Sodra die leerder daarin slaag, word van die leerder verwag om dit wat hy/sy geleer het aan die klas te illustreer ten einde te bewys dat die uitkomsdoeleinde bereik is. Die finale stap is dus die terugvoer van die inligting wat aanvanklik ontvang is.

Die vraag kan dus met reg gevra word hoe hierdie situasie met praktykgerigtheid in verband gebring kan word. Vir die gehoorgestremde persoon om in die samelewing te kan aanpas op

gebiede soos godsdiens, gesondheid, beroepsvlak, opleiding en opvoeding, is dit dus nodig dat so 'n persoon oor die nodige kommunikasie en taalbegrip moet beskik ten einde hom of haarself in staat te stel om daaraan te kan deelneem.

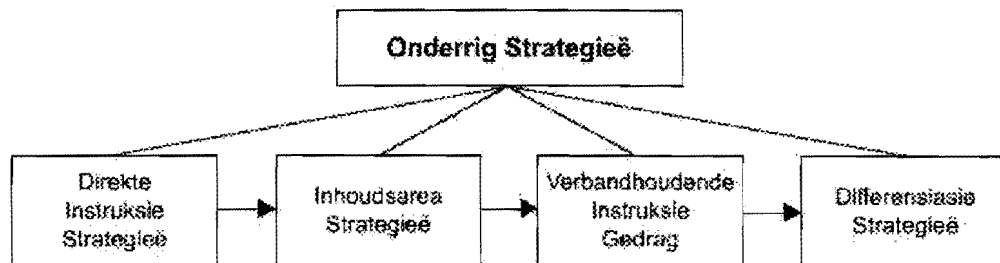
Dit is ook vanselfsprekend dat die onderwyser of die fasiliteerder oor die nodige kwalifikasies, onderrigstrategieë en metodes moet beskik, en veral in staat moet wees om die gehoorgestremde kind deurgaans te evalueer ten einde vas te stel of hy/sy aan die bepaalde vereistes van uitkomsgebaseerde leerinhoud voldoen of nie (Foster *et al.*, 1996:43).

5.5 ONDERRIGSTRATEGIEË

As mens kyk na die onderrigstrategieë, moet daar dus besluit word of die onderrig formeel (inhoudsgebaseerd) of informeel (uitkomsgebaseerd) moet wees, en dit word vervolgens aangespreek.

5.5.1 FORMELE OF INFORMELE ONDERRIGSTRATEGIEË

Volgens Cutlip (1988:44) kan verskillende onderrigstrategieë opgemerk word.

Figuur 5.3: Onderrigstrategieë (Cutlip, 1988:44).

Figuur 5.3 dui aan dat daar *direkte instruktiewe metodes* is wat gevolg kan word, veral na gelang van die kurrikulum wat gevolg word. Dit is egter nie altyd geskik vir alle kinders of selfs gehoorgestremdes kinders nie. Die onderwyser moet aanpas by die tipe gehoorgestremde kind met sy/haar besondere tipe en graad van gehoorverlies. Dit sal lei na bepaalde gedragspatrone, aangesien dit gebaseer is op lewenssituasies (Cutlip, 1988:44-48).

Direkte instruktiewe metodes behels die onderrig van spesifieke vakke en dit is gekoppel aan die aard, tipe en hoeveelheid van onderwerpsmateriaal wat gedek moet word. Daar moet egter in ag geneem word dat elke vak 'n bepaalde struktuur met eiesoortige probleme het en verskillende soorte skryfegnieke en maniere om inligting te analiseer kan bevat. (Cutlip, 1988:51).

Informele onderrig behels die aspek dat die aktiwiteite meesal bepaal word deur hul belangstellings en behoeftes (Bader in Hull, 1998: 144). Informele metodes word veral aangewend om taal te verbeter, maar direkte of formele onderrig behels die onderrig van studie/inligting en inhoudsmateriaal. In figuur 5.4 kan daar gesien word wat formele en informele programme, sowel as formele en informele leer behels.

TEGNIEKE	TAKTIEKE	APPARAAT
Informele leer Versterking van vroeë kinderjare-ondervindinge en gebeure.	Fokus op: Vroeë intervensie, vroeë diagnosering ouerbetrokkenheid, spraakherkenning en produksie, kommunikasie, persoonlik-sosiale groei	Geskikte diagnostiese tegnologie, sensoriese hulpmiddels, alledaagse voorwerpe
Informele onderrig Versterking van omgeepraktyke	Fokus op: Konteks-gebaseerde taal, persepsie van boodskap, verfyning van dialoog, persepsie van betekenis, helderheid van uitdrukking, spontane gesprekoering, integrasie van persoonlik-sosiale vaardighede	Dieselfde as bo
Formele onderrig Inisiëring van slegs opgevolgde blootstelling aan informele tegnieke	Fokus op: Evaluasie van sensoriese hulpmiddels, sistemiese programmering, ontwikkeling van spesifieke vaardighede, remediëring van spesifieke foute, gebruik van antispasie, opleiding na outomatisme, programmeerde veralgemening, bevordering van oordrag, ontwikkeling van gesprekvoeringvaardighede, uitbreiding van kommunikasie bekwaamhede	Geskikte en gekose materiale
Formele leer Skoolouderdom tot volwasse lewe	Fokus op: Bewuste en doelbewuste verkryging van kennis en vaardighede deur individu	Dieselfde as bo

Figuur 5.4: Onderrig- en leerprogramme (Bader in Hull, 1998:145).

Figuur 5.4 verduidelik dat *informele leer* by gehoorgestremde persone sou beteken dat vroeë intervensie en vasstelling van gehoor, spraakontvangs en produksie, kommunikasie en

persoonlike groei belangrik is en dat die ouer daarby betrokke moet wees (Bader in Hull, 1998: 145).

Formele leer behels dus die aspekte van doelbewuste verkryging van kennis en vaardighede, evaluering van sensoriese hulpmiddels, programmering, ontwikkeling van spesifieke vaardighede, korreksie van foute en die ontwikkeling van geselstegnieke, en dies meer. Beide die leerprosesse is slegs uitvoerbaar, mits daar aan die geletterdheids- en inligtinggeletterdheidsaspekte aandag geskenk word, soos reeds in hoofstuk twee en drie bespreek is.

5.5.2 BELANG VAN GELETTERDHEID EN INLIGTINGGELETTERDHEID

Die onderwyser moet daarop ingestel wees om heel eerste die geletterdheidsaspekte by die gehoorgestremde kind te ontwikkel, naamlik kommunikasie, lees, skryf, taal en luister. Onderrigstrategieë moet ook die aspek van rekenaargeletterdheid (aangesien die wêreld in 'n tegnologiese kuberwêreld inbeweeg het), asook studievaardighede en spelstrategieë insluit (Webster, 1986:207 - 243).

Die inligtinggeletterdheidsaspekte verwys na die soek, gebruik en toepassing van inligting en die vaardighede wat nodig is om dit te ontsluit, soos alreeds in hoofstuk 3 bespreek is. Vir gehoorgestremde persone word onafhanklike gebruik van leer en inligtingsvaardighede veral deur toepassing en aanwending van metodes, tegnieke, hulpmiddels en ook studietegnieke bereik.

Foster *et al.* (1996:59-90) bespreek die volgende aspekte deeglik wat vir die horende leerder, maar ook vir die gehoorgestremde leerder behoort te geld, aan: byvoorbeeld dat die onderwyser of fasiliteerder die kind moet motiveer, aanmoedig, realistiese doelwitte daarstel, geskikte media aanwend, die doelwitte duidelik uitstippel en die onderrigmetodes afwissel. Daar moet ook gepoog word om die leerder aan te moedig om aktief deel te neem aan die leerproses, aangesien die hele doel van uitkomsgebaseerde inhoud daarop gemik is om te bepaal of die leerder in staat is om die inligting wat verkry is, aan die onderwyser of fasiliteerder of aan die klas te demonstreer. Die onderwyser of fasiliteerder moet ook besluit op die “belonings” of “straf” om die leerder te motiveer, en veral ook om die nodige dissipline te handhaaf.

Al die onderrigstrategieë sal ook slegs suksesvol wees, mits die skool of onderriginstansie waar die leerder hom/haarself bevind, die nodige doelwitte, beplanning, evaluasie of evalueringsmetodes vooraf bepaal het. Daar moet in ag geneem word dat met die gehoorgestremde kind daar voorsiening gemaak moet word vir genoeg tyd om die leerinhoud te verduidelik, sodat gehoorgestremde kinders wat uit die aard van die saak, van mekaar verskil, dieselfde mate van kwaliteitsonderrig ontvang as die horende kind.

Die ouers, familielede en selfs vriende moet aangemoedig word om deel te neem aan die onderrigproses, aangesien die stimulasie en omgewing waarin die leerder hom/haarself bevind, van groot belang is. Persepsie is veral vir die gehoorgestremde kind van belang. Die restante gehoor moet gestimuleer word sodat die kind optimaal daarby kan baat. Dit sal ook meebring dat die gehoorgestremde kind sal leer om beter te sosialiseer.

5.5.3 TOEPASSING EN AANWENDING VAN METODEDES, TEGNIEKE, HULPMIDDELS EN STUDIEMETODES

Fraser (1996:165) beskou onderrigmedia as enige iets of 'n voorwerp wat doelbewus aangewend word om die leerinhoud in die didaktiese situasie toe te pas. In enige onderrigsituasie is daar 'n onderwyser/fasiliteerder en 'n leerder tussen wie die kommunikasieproses moet plaasvind. Daar is baie soorte onderrigmedia volgens Fraser (1996:143-171) soos:

- Menslike interaksie wat plaasvind.
- Uitstappies en uitstallings wat gehou kan word.
- Ouditiewe media soos radio, bandspeler, visuele media soos prente, skyfies films en audovisuele media soos films, video en televisie wat aangewend kan word.
- Programmeerbare media soos rekenaars en interaktiewe videoprogramme wat ook aangewend kan word.

Vir die gehoorgestremde is bogenoemde ouditiewe media baie moeilik, maar daar moet tog gepoog word om dit te stimuleer, en by die visuele media sal dit nodig wees om onderskrifte te voorsien. Hier word gedink aan "...assistive listening devices and systems", "videotext displays", "closed-captioning decoders, open-and closed captions" (Kovalik & Kruppenbacher, 1994. URL: <http://wings.buffalo.edu/publications/mcjm/v2nl'kovalik.html>). Dit behels 'n

tekstuele vertoon van gesproke woorde, musiek, geluide en klankeffekte op 'n televisieskerm of VCR monitor. Dan is daar ook geskrewe video en filmprogramme wat 'n gehoorgestremde baie sal help om die leerinhoud te kan verstaan op 'n visuele manier.

Tegnologiese hulpmiddels verwys ook na die regte keuse van gehoorapparate vir gehoorgestremde kinders sowel as volwassenes. Die oudioloë, spraakterapeute en gehoorapparaatverskaffers moet aan die gehoorgestremde persoon leiding verskaf oor watter apparaat die geskikste sal wees, met inagneming van die gehoorgestremde persoon se graad en tipe verlies. Professionele persone kan raad verskaf rakende die gebruik, versorging en aanwending daarvan (Tye-Murray, 1999:291).

'n Ander aspek wat baie belangrik is, is die aspek van *akoestiek* in die gehoorgestremde se klaskamer. Daar is bevind dat swak akoestiek die gehoorgestremde kind verder belemmer in die opsig dat dit die kind se vermoë om die onderwyser te verstaan, kan belemmer. Die FM stelsel wat aangewend word, versag die agtergrondsgeraas maar maak die stem van die onderwyser meer duidelik. Dit hou bepaalde implikasies in vir skole wat gehoorgestremdes akkommodeer, in die opsig dat gespesialiseerde klaskamers nodig is (Classroom Acoustics, URL: <http://deafness.about.com/health/deafness/library/weekly/aa120599.htm>).

Die aanwending van *rekenaars* in die onderrig van gehoorgestremdes is baie belangrik, aangesien die rekenaar byvoorbeeld kan help met die spellingkontrole, leesbare skrif, en woordverwerking (Pumfrey, 1991b:88). Dit is dus 'n visuele sisteem- die kind met 'n gehoorverlies se ouderdom en vermoë speel dus nie 'n rol nie. Daar is verskillende hulpmiddels wat aangewend kan word in die onderrig van gehoorgestremdes soos die aanwending van bepaalde instruktiewe tegnieke soos

- om studente geleenthede te gee om taal te gebruik om betekenis te heg aan die gedrukte woord,
- deur verskeidenheid van grafiese tegnieke en metodes te gebruik,
- deur stories te vertel om die inhoud van inligting te verduidelik,
- studente saggies en stil te laat lees sodat hulle kan dink,
- lees en skryfwerkswinkels aan te bied,
- voorspelbare boeke te gebruik,

- leërs te gebruik vir skryfprojekte opvoerings, en
- handewerk (Soltesz, 1996a. URL: <http://www.educ.kent.edu/deafed/961007i.htm>).

Slyh (1998a, URL: <http://www.educ.kent.edu/deafed/980911>) noem nog ander metodes waardeur kinders gestimuleer kan word om inligtinggeletterd te raak, soos byvoorbeeld boeke waar daar gereelde herhaling van tekste voorkom, strokiesprente en populêre tydskrifte. Levine (1981:122) noem ander middels, byvoorbeeld korrespondensiekursusse wat ouers kan volg om hul gehoorgestremde kinders te help. Daar kan ook byvoorbeeld klasse vir ouers aangebied word om hulle by te staan en raad te gee. Dit is baie belangrik dat 'n gehoorgestremde kind spraak- en oudiologieklasse moet bywoon soos by die Universiteit van Pretoria se Departement Kommunikasiepatologie, waar die personeel met die gehoorgestremde kind se gehoor, spraak en dies meer. Dit sal meehelp dat die gehoorgestremde kind dan ook baie meer ontvanklik sal wees vir die skoolopset en so verkry 'n kind selfvertroue om alles te kan hanteer.

Onderwysers kan algemene evaluasiestrategieë toepas deur 'n verskeidenheid van kontrolelyste, skryfvoorbeelde, en notas oor die vordering van elke student. Die gehoorgestremde kan ook geëvalueer word terwyl hy/sy lees, en daar kan evaluasielyste en vorderingslyste gehou word van die gehoorgestremde kind se vordering op die gebied van grammatika, skryf en spelling (Soltesz, 1996d, URL: <http://www.educ.kent.edu/deafed/9812b07>).

5.5.4 SAMEVATTING

Keuse van onderrigstrategie – formeel of informeel, inhouds- of uitkomsgebaseerd, speel 'n groot rol in die gehoorgestremde persoon se lewe want dit bepaal die latere langtermynvoordele. Met behulp van die toepassing van die tegnieke, metodes, hulpbronne en tegnologiese hulpmiddels tot beskikking van die onderrigpersoneel, kan mens positief voel oor die toekoms van die gehoorgestremde persoon in Suid-Afrika. Al hoe meer geleenthede word nou in die vooruitsig gestel.

Daar gaan nou in die volgende afdeling aandag geskenk word aan die faktore wat die sukses van 'n inligtingsopvoedingsprogram kan bepaal.

5.6 FAKTORE WAT DIE SUKSES VAN 'N INLIGTINGSOPVOEDINGS-PROGRAM BEPAAL

Daar is talle faktore wat die sukses bepaal en dit gaan vervolgens deeglik bespreek word.

5.6.1 PERSONEELVAARDIGHEDE MET BETREKING TOT GEHOORGESTREMDES

Die personeel wat met gehoorgestremdes werk, moet kennis dra van die gehoorgestremdes, die unieke probleme wat voorkom en ook van geskikte evaluasiemetodes en programme. So 'n onderwyser moet goed opgelei wees om remediëring te kan toepas, verrykende aktiwiteite te inisieer, kennis dra van diagnostiese instrumente, data sinvol kan interpreteer en evalueer (Soltesz, 1996c, URL :<http://www.educ.kent.edu/deafed/9811a10.htm>).

Dit is veral belangrik dat die onderwyser soveel as moontlik moet leer van die kind se *residuele vermoëns*, hoe om dit te stimuleer en weet hoe om in die klaskamer op te tree. Dit behels die *akoestiek* van die klaskamer, die sigbaarheid van *spraak*, hoe om die *FM stelsel* aan te wend en seker te maak van die werking daarvan. Die onderwyser moet ook weet hoe om op te tree om die student wat van *spraakles* gebruik, te akkommodeer (Soltesz, 1996a. URL:[http://www.beginningssvcs.com/\(teaching_strategies.htm\)](http://www.beginningssvcs.com/(teaching_strategies.htm))).

Die gehoorgestremde kind maak baie op die visuele aspekte staat. 'n *Oorhoofse projektor* help ook baie, want dan word die rug nie op die gehoorgestremde gedraai nie. Personeel wat met gehoorgestremdes werk, moet *konsulteer* met ander professionele persone om idees uit te ruil, sodat die inligtingsprogram wat aangewend word, optimaal as moontlik aangewend kan word. Dit sal ook nuttig wees vir personeel wat in spesiale skole werk om die hoofstroomonderwysers in te lig oor hoe om gehoorgestremdes te hanteer en welke metodes vir die gehoorgestremdes geskik is (Roeser & Downs, 1988:182).

Dit is belangrik om die gehoorgestremde persoon te *motiveer* en sy/haar *vaardighede te ontwikkel*. Daar moet voldoende aanmoediging en motivering wees om te lees, aan aktiwiteite deel te neem en om onafhanklik te werk, hetsy dit lees of skryf behels, en om inligting aan te wend en toe te pas. Daar moet beslis van addisionele professionele kundigheid gebruik gemaak word.

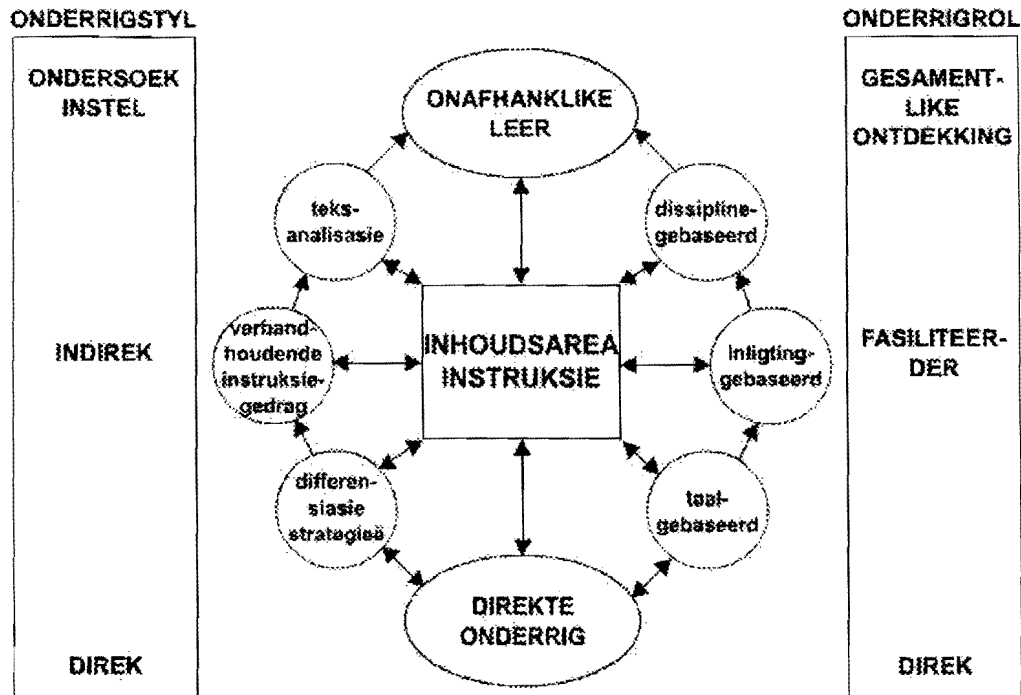
Onderwysers moet opgelei wees om die gehoorgestremde kind suksesvol te ondersteun. Dit is nie genoeg dat hulle in die werksplek en deur ervaring opgelei word nie. Formale onderrig van onderwysers is essensieel, anders word die kosbare kind-materiaal verloor.

5.6.2 AANWENDING VAN ADDISIONELE PROFESSIONELE KUNDIGHEID

Professionele hulp is van onskatbare waarde vir die ouers aangesien hulle dan beter en meer ingeligte keuses sal kan maak. *Oudioloë* wat die kind evalueer kan help dat daar regte keuse gemaak kan word, soos byvoorbeeld die keuse van gehoorapparaat, skool en die keuse van kommunikasiemiddel (Tye-Murray, 1999:268 en 402). Die gehoorgestremde kind sal veral baat by vroeë diagnostisering, en sal dit meebring dat die gehoorgestremde kind beter in die samelewing sal funksioneer.

Die professionele persoon kan 'n groot rol en bydrae lewer wanneer dit kom by die ontwerp van 'n inligtingsopvoedingsprogram, aangesien hulle weet watter struikelblokke daar vir die gehoorgestremde kind bestaan en hoe dit oorkom of verminder kan word. Hulle kan raad gee oor watter strategieë gevolg kan word, aangesien hulle oor die nodige kennis en opleiding beskik.

Die taak van 'n professionele persoon, soos 'n oudioloog, kan dus ook baie sinvol ingeskakel word in die normale opvoeding of program van 'n gehoorgestremde kind, en kan dus die basis vorm van sy inligtinggeletterdheidsprogram. Dit word duidelik gewys in figuur 5.5 en die waarde van 'n professionele persoon, in dié geval, die oudioloog kan nie onderskat word nie.

Figuur 5.5: Stappe in die ontwerp van 'n orale rehabilitasieplan (verwerk uit Tye-Murray, 1999:268).

Figuur 5.5 dui dus aan dat die kind geëvalueer word, rakende sy/haar agtergrond, graad van gehoorverlies, behoeftes en die kommunikasieprobleme wat ervaar word. Die strategie van die plan neem die kind se behoeftes, sy/haar gewilligheid om aan die plan deel te neem in ag, met inagneming van die dienste wat beskikbaar is. Dit lei weer tot die *implementasieprogram* wat spesifieke doelstellings bepaal, dienste vasstel om daarin te voorsien, en suksesdoelwitte bepaal. Dit lei dus tot die *plan van aksie* wat lei tot die verlangde uitkomst. (Tye-Murray, 199:268-269).

So 'n plan hou bepaalde implikasies vir die gehoorgestremde kind in die klaskamer in. Dit beteken dat benewens die onderwysers, daar voorsiening gemaak moet word vir professionele kundiges wat die gehoorgestremde kind sal kan bystaan, evalueer en riglyne gee hoe om met die bepaalde gehoorgestremde kind te werk.

Laastens kan bygevoeg word dat professionele mense kan help dat die ouers van gehoorgestremde kinders in aanraking kom met ander soortgelyke families, wat ook 'n gehoorgestremde kind het (Tye-Murray, 1999:403). Professionele mense, soos kliniese

sielkundiges kan die gehoorgestremde kind help om sy/haar verlies sinvol te verwerk en beter in die leeromgewing aan te pas (Tye-Murray, 1999:292).

5.6.3 AANWENDING VAN BESKIKBARE INLIGTINGSOPVOEDINGS-PROGRAMME

As gevolg van die inligtingsontploffing is dit noodsaaklik om die leerprogramme versigtig te kies, alvorens dit aangewend word. Dit moet veral aanpas by die groep vir wie dit aangewend word. In Suid-Afrika is daar tans nie bestaande inligtingsopvoedingsprogramme wat spesifiek op die gehoorgestremde persoon gerig is nie.

Die onderwyser kan gebruik maak van bestaande inligtingsopvoedingsprogramme soos byvoorbeeld die leesprogram van die Akron Openbare Skool in die Verenigde State van Amerika (Soltesz, 1996a. URL:<http://www.educ.kent.edu/deafed/961007d.htm>). Die program behels woordherkenningstake, begrip en voorlesing. Die waarde van die program lê daarin dat die gehoorgestremde kind aangemoedig word om te lees, vaardighede te ontwikkel met betrekking tot woordherkenning, begripsvaardighede, interpretasievermoëns, ontwikkeling van studievaardighede, ontwikkeling van die vermoëns om hardop en saggies te lees en om leestof te waardeer en te geniet.

Daar bestaan ook ander programme, soos byvoorbeeld leesprogramme, opgestel deur Kent Universiteit (URL:<http://www.educ.kent.edu/deafed/961007d.htm>) en skryfprogramme wat poog om die die taal te ontwikkel. Maar dit moet beklemtoon word dat die gehoorgestremde kind begelei en geëvalueer moet word ten einde sy/haar vordering te bepaal. Daar moet byvoorbeeld aandag geskenk word aan sekere onderwerpe waarin die gehoorgestremde moontlik kan belangstel. Daar moet egter seker gemaak word dat die inligtingsopvoedingsprogram se lengte of duur nie te lank neem en dat die program verstaanbaar is.

5.6.4 LENGTE EN VERSTAANBAARHEID VAN DIE INLIGTINGSOPVOEDINGS-PROGRAM

'n Inligtingsopvoedingsprogram moet nie te lank wees nie en ook verstaanbaar wees, anders sal die gehoorgestremde kind nie kan aanhou om te konsentreer nie. Elke gehoorgestremde kind vorder teen sy/haar eie spoed en die gehoorgestremde kinders moet nie met mekaar vergelyk word nie. Die inligtingsopvoedingsprogram moet buigbaar wees, sodat die horende sowel as die

gehoorgestremde persoon daaraan kan deelneem. 'n Geskikte leeromgewing is van uiterste belang, aangesien dit die regte klimaat moet skep vir die leerproses.

5.6.5 GESKIKTE LEEROMGEWING

Benewens die geskikte leeromgewing is daar ander aspekte waaraan aandag geskenk kan word, soos byvoorbeeld die klasomstandighede. Hier kan enkele aspekte genoem word wat sal bydra tot 'n geskikte leeromgewing. Dit sluit die volgende aspekte in:

- Die aanwending van matte in die klaskamer om geraas uit te skakel.
- Die uitskakeling van omgewingsgeraas soos horlosies en lugreëling.
- Die gebruik van kurkmuurborde wat ook sal meehelp om geraas te absorbeer.
- Die evaluasie van die gehoorgestremde kind en plasing op die regte plek in die klaskamer (Teaching Strategies, [URL:http://www.beginningssvcs.com/teaching_strategies.htm](http://www.beginningssvcs.com/teaching_strategies.htm)).

Indien die gehoorgestremde kind in 'n spesiale skool geplaas is, sal 'n interpreteerder die gehoorgestremde kind wat van gebaretaal gebruik maak baie help, en dit makliker maak om die leerinhoud te verstaan. In Suid-Afrika is dit egter moeilik om van interpreteerders gebruik te maak, aangesien dit 'n duur uitgawe is. Die sukses van 'n inligtingsopvoedingsprogram sal veral aangehelp word, as die gesindheid of ingesteldheid van die gehoorgestremde baie positief is.

5.6.6 GEHOORGESTREMDES SE INGESTELDHEID

Die gehoorgestremde persoon moet so positief as moontlik ingestel wees jeens die inligtingsopvoedingsprogram wat gevolg gaan word. Dit is afhanklik van die onderrigmetodes wat gevolg word. Die gehoorgestremde persoon sal weet daar is bepaalde resultate en gevolge wat gaan volg as hy/sy inligtinggeletterd is.

Aanvanklik is die gehoorgestremde persoon negatief aangesien hy/sy sukkel met die leesproses. Sommige ervaar meer probleme as ander. Dit is nie kwessie of die gehoorgestremde persoon suksesvol is of nie, dit gaan oor die kwessie of die gehoorgestremde persoon homself of haarself

as suksesvol sien (Sly, 1996a. URL:<http://www.educ.kent.edu/deafed/980911a>). 'n Gehoorgestremde persoon wat in 'n ouerhuis grootword waar die ouers gereeld lees en inligting gebruik, sal 'n beter kans hê om dieselfde belange te ontwikkel teenoor die kind wat nie in so 'n inligtingsbewuste omgewing grootword nie. Die gehoorgestremde kind moet leer om te ontspan en te konsentreer, en in staat wees om vir 'n lang tydperk te konsentreer.

Daar is sekere aspekte wat meebring dat die gehoorgestremde persoon nie voldoende ingestel is om te presteer of om te leer of te lees nie. Dit sluit die volgende in:

- Gehoorgestremdes mag gefrustreerd voel en onseker wees oor hulle vermoë om te slaag.
- Hulle is geneig om blootstelling te vermy.
- Baie gehoorgestremdes streef na sukses en as hulle nie daarin slaag nie, dan voel hulle 'n mislukking.
- Sommige gehoorgestremdes vertoon 'n gevoel van hulpeloosheid en bereik dan geen sukses nie.
- As hulle die gevoel van hulpeloosheid en mislukking ervaar, kan hulle self-waarde verlaag word wat die proses van inligtinggeletterdheid geweldig vertraag.
- Hulle ervaar die gevoel van veg of vlug. Sommige gehoorgestremdes mag terugveg om suksesvol te wees of van die probleem af wegvlug (Schirmer, in Slyh 1998a. URL:<http://www.educ.kent.edu/deafed/980911a>).

Dit is dus belangrik om die gehoorgestremde persoon se gevoel van eie-waarde, hulle taal en kommunikasiemetode te ontwikkel sodat hul hulself sal kan uitdruk met betrekking tot hoe hulle voel en wat hulle weet. Om te weet of 'n inligtingsopvoedingsprogram slaag, is dit nodig om so 'n program op 'n gereelde basis te evalueer, soos die volgende bespreking sal aantoon.

5.6.7 EVALUERING VAN DIE INLIGTINGSOPVOEDINGSPROGRAM

'n Evaluasie van die inligtingsopvoedingsprogram is noodsaaklik ten einde vas te stel of die program effektief is. So kan die program aangepas word en vraelyste opgestel word. Die gehoorgestremde kind moet op elke vlak of graad in die opvoedingsstelsel getoets of geëvalueer word, ten einde sy/haar vordering te bepaal en aan te moedig. Die doel van 'n evaluasieprogram is veral daarop gemik om te help om die ouers te help om ingeligte keuses te maak rakende die

kind se opvoeding, die opvoedingsprogram wat gevolg moet word en of daar veranderinge moet plaasvind (Soltesz, 1996a. URL:<http://www.educ.kent.edu/deafed/961007i.htm>).

Vraelyste kan deur die personeel opgestel word om die volgende te bepaal:

- Hoe gereeld, waarom en wanneer die gehoorgestremde kind lees.
- Wat sy/haar gunsteling onderwerpe is.
- Of die ouers betrokke is of nie.
- Wat die moeilikste aspek is rakende lees en leer (Slyh, 1998b. URL:<http://www.educ.kent.edu/deafed/9810a.12.htm>).

Daar bestaan byvoorbeeld talle programme in die VSA om die gehoorgestremde kind se leesvaardighede te evalueer, byvoorbeeld hoe die kind lees en of die kind in staat is om woorde te herken en daarin slaag om te skryf en later inligting sinvol te gebruik en toe te pas (Soltesz, 1996d. URL:<http://www.educ.kent.edu/deafed/961007chtm>). Benewens evaluasie van die inligtingsopvoedingsprogram, behels dit alle aspekte van die gehoorgestremde persoon se kennisveld, sy/haar taalbasis en ook ander leergebiede (Roeser & Downs, 1988:134).

Dit moet in aanmerking geneem word dat geen evaluasieprogram honderd persent korrek is nie, aangesien gehoorgestremdes asook die opleiding, onderriginstansies en hul onderskeie onderrigmetodes van mekaar verskil. Daar kan 'n gaping wees tussen wat navorsers dink wat evaluering meet en dit wat hulle eintlik wys (Webster, 1985:245).

5.6.8 SAMEVATTING

'n Inligtingsopvoedingsprogram kan suksesvol wees mits daar evaluasie van die gehoorgestremde kind en die program gedoen word, opvoeding verskaf word, so min as moontlik agtergrondsgeraas is en indien die gehoorgestremde kind die regte apparaat dra. Die samelewing moet poog om saam te werk om die ouers te help om ingeligte keuse te maak rakende die gehoorgestremde persoon se lewe. Die gehoorgestremde kind moet vaardighede aanleer en die waarde van geletterdheid en inligtinggeletterdheid besef.

Inligtinggeletterdheid hou verband met die gehoorgestremde persoon se waardes, houdings, norme en opinies (Boon, 1992a:229). Dit kan in drie basiese dele opgesom word, naamlik die vermoëns om selfversorgend te wees, persoonlike groei te stimuleer en die vermoëns om te kies.